

m 60
A 70

Hodnocení výsledků experimentálních prací

WORKSHOP KONANÝ V RÁMCI PROJEKTU NAKI II

**Analýza a prezentace hodnot
moderní architektury 60. a 70. let
20. století jako součásti národní
a kulturní identity ČR**

Projekt „Analýza a prezentace hodnot moderní architektury 60. a 70. let 20. století jako součásti národní a kulturní identity ČR“, DG16P02R007, je financován Ministerstvem kultury v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity České republiky.

m 60
A 70

Úloha ČVUT v projektu NAKI II. Petr Urlich, Pavel Škranc

Projekt „Analýza a prezentace hodnot moderní architektury 60. a 70. let 20. století jako součásti národní a kulturní identity ČR“, DG16P02R007, je financován Ministerstvem kultury v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity České republiky.

Na rozdíl od VUT Brno, jehož tým se zaměřuje na technickou a technologickou stránku staveb zkoumaného období, úloha Fakulty stavební ČVUT je rozdílná. Kolektiv výzkumných pracovníků sestává z větší části z odborníků – teoretiků a historiků, jejichž významnou pracovní náplní je právě historie a teorie architektury dvacátého století nejen v celé její šíři, ale i v detailu.

Vedle celé řady dílčích výstupů, publikovaných v odborném recenzovaném tisku, se práce týmu soustředí na tři oblasti, jež by se zkráceně daly vyjádřit heslem:

WORKSHOP - KNIHA - VÝSTAVA

V rámci projektu se tak soustředí na otázky hodnocení kvality architektury šedesátých a sedmdesátých let a stanovení jeho obecných kritérií. Vedle toho bude část výzkumu sledovat také dobové spojení architektury s výtvarným uměním, jež vyjádří organizováním podobného workshopu v Praze v příštím roce.

Přibližná osnova a náplň workshopu o výtvarném umění v architektuře:

Zatímco tematice vztahu architektury a výtvarného umění v 60. letech se již dostalo rámcového pojednání v dizertační práci Kateřiny Pažoutové z roku 2004, období 70. let se souhrnněji objevilo pouze jako součást stručné dobové publikace Jiřího Karbaše (1985) a v současnosti pak jako předmět iniciativy, atlasu a webu „Vetřelci a volavky“ (2015). Pro náš workshop tak naznačují tematické oblasti a jejich proporce:

- 1) Míra zachovalosti a reálný stav výtvarných děl ze 60. let (z památkářského pohledu).
- 2) Teoreticko-ideový rámec problematiky výtvarného díla v architektuře v 70. letech (zvl. na základě časopisů *Výtvarná kultura*, *Architektura ČSR*, *Architekt*, *Umění a řemesla*).
- 3) Charakter a aktuální stav výtvarné výzdoby nejreprezentativnějších realizací 70. let (Pražské metro, Palác kultury, hotely Intercontinental, Thermal aj.)
- 4) Obecnější vztahy výtvarného díla a architektury v daném období: adice, subordinace, syntéza?
- 5) Medailony konkrétních, zvláště zdařilých (a dochovaných) realizací - v metropolích (Praha, Brno, Ostrava), ale zvláště méně známých mimo ně.
- 6) Profily zajímavých tvůrců, soustředěných na tvorbu v architektuře.

7) Materiálně-technické aspekty monumentální tvorby v architektuře (nové materiály a technologie, jejich stárnutí a obnova apod.)

Vzhledem k rozptýlu, rozmanitosti materiálu, formátů, technik i námětů může být náčrt témat zatím pouze přibližný a bude se profilovat také na základě konkrétních výsledků sběru materiálu. Personální obsazení tohoto workshopu asi nebude možno pokrýt pouze z řad stávajících akademických řešitelských týmů. Počítáme s oslovením pracovníků územních odborných pracovišť NPÚ, ale také některých externích odborníků, dlouhodobě zaměřených na sledované období (K. Pažoutová) nebo zainteresovaných institucí (Galerie hl. m. Prahy), případně také občanských iniciativ typu „Vetřelci a volavky“.

Cílem workshopu bude zaplnění jistých mezer v odborném diskurzu sledovaného období a možná i nadzvednutí negativního ideologického závoje, který jednak někdy odsunuje výtvarná díla do architektury poněkud na okraj pozornosti jako „účelová“ či „obživná“ (60. léta), nebo je jako „propagandistická“ či „úniková“ (70. léta) vyřazuje ze současné kritické diskuse a hodnocení (a tím i ochrany) vůbec.

Literatura k tématu:

KAROUS, Pavel (ed.). *Vetřelci a volavky: atlas veřejného umění v Československu v období normalizace (1968 – 1989)*. Praha: Arbor Vitae a VŠUP, 2015.

STRAKOŠ, Martin. *Po sorele brusel, kov, sklo, struktury a beton. Kapitoly o architektuře a výtvarném umění 50. a 60. let od Bruselu po Ostravu*. Ostrava: NPÚ, ÚOP v Ostravě, 2014.

PAŽOUTOVÁ, Kateřina. *České výtvarné umění a architektura 60. let 20. století*. (Zkrácená verze Ph.D. thesis). Brno: Vysoké učení technické, 2004.

Ohniska znovuzrození: České výtvarné umění 1956 – 1963. Ed. Marie Judlová. Katalog výstavy Galerie hl. m. Prahy, 1994.

KARBAŠ, Jiří. *České výtvarné umění v architektuře, 1945 – 1985*. Praha: Odeon 1985.

DVORSKÁ, Pavla. *Současná monumentální tvorba*. Praha: Odeon, 1978.

ŠŤASTNÁ, Marie. *Socha ve městě. Vztah plastiky a architektury v Ostravě ve 20. století*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008.

POPELOVÁ, Lenka - ŠPAČKOVÁ, Eva (eds.). *Svět architektury a divadla*. Architekt Ivo Klimeš. Praha, Grada, 2014, s. 38-39.

Významnou část práce týmu FSV ČVUT vyplní publikace – monografie významné typologie sedmdesátých let – **obchodního domu Kotva**, jenž se stal jakýmsi dobovým synonymem „soudobosti“ nejen z hlediska samotné architektury, ale též z hlediska užitých technologií. Samotný rozbor věnuje pozornost nejen těmto dvěma aspektům úspěšnosti či neúspěšnosti vstupu moderního do historického prostředí, ale také jeho srovnání s podobnými příklady v zahraničí zejména právě z typologického hlediska modernosti vnitřního provozu, vnějších urbanistických vazeb a také samotného výrazu v historickém prostředí metropole. Tedy rozpracuje nejdůležitější kritéria hodnocení tak, aby konečné zdůvodnění, proč daný či dané objekty mají být památkově chráněny se zachováním i pro příští generace, bylo podloženo historicko-teoretickým rozbohem co nejvyšší úrovně.

Přibližný obsah monografie obchodního domu Kotva:

Vzhledem k tomu, že o architektonickém díle manželů Machoninových již existuje jistý okruh literatury, zahrnující samozřejmě i obchodní dům Kotva, stejně jako i několik jiných publikačních výstupů, soustřeďujících se přímo či alespoň částečně na tuto stavbu nebo typologický druh, bude úlohou této značně detailnější monografie soustředit naši pozornost na celou řadu dosud méně nebo vůbec povšimnutých aspektů:

- 1) Typologická jedinečnost pražského příkladu obchodního domu „konzumní“ společnosti socialistického typu. Srovnání s moderní typologií OD v historickém prostředí měst. Od 19. století po 70. léta 20. století. Umění v obchodní typologii, existuje? (PU a PŠ)
- 2) Zahraniční souvislosti a příklady. Teoretické a estetické propojení. Technologie zahraničního dodavatele (PU a doktorandi)
- 3) Urbanistické souvislosti OD Kotva v Praze, historie a současnost (?)
- 4) Soutěž na OD Kotva, podrobná sonda včetně ostatních souvislostí, vývoj typologie obchodního domu prostřednictvím soutěží (LP)
- 5) Osobnosti architektů – manželů Machoninových
- 6) Archeologické nálezy při realizaci (odborník NPU)
- 7) Detailní dobové vyobrazení prostřednictvím existující plánové dokumentace – vyhodnocení (RS)
- 8) Vybavenost domu včera a dnes, otázky pro PP (odborník NPU)
- 9) Současný stav na základě technických průzkumů, fotografická dokumentace (VUT Brno)
- 10) 3D model – maketa (UTAM)

Společně s NPÚ a jeho pracovníky, stejně jako s ostatními institucemi (VUT Brno, UTAM), se stane tým FSv ČVUT spoluvůrcem metodického postupu hodnocení, jež bude vyjádřeno rozsáhlou databází objektů v ČR, s rozšířením souvislostí, zohledňujících dřívější existenci společného státu Čechů a Slováků, návrhů na zařazení objektů tohoto období do seznamu památkově chráněných budov, ale i pomalu mizejících artefaktů movitého dědictví, jež je nedílnou součástí vnímání tohoto období. Konečným výstupem pak bude nikoli nevýznamná gesce našich výzkumných pracovníků a jejich podílu na výstavě spojené s katalogem, souhrnné výstavě architektury zkoumaného období, jehož stavby, spojené i s minulým, ne vždy úspěšným politickým systémem, nejsou z tohoto hlediska dobře vnímány.

Literatura k tématu:

SMĚTÁK, Pavel a Klára Pučerová Věra a Vladimír Machoninovi: *60'/70'*. Katalog výstavy Galerie Jaroslava Fragnera v Praze, 2010.

KLÍMA, Petr (ed.). *Kotvy Máje: České obchodní domy 1965– 1975*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2011.

BERAN, Lukáš: Architekt Vladimír Machonin, *Umění LII*, 2004, č. 3, s. 271–277.

m 60
A 70

Děkuji za pozornost

Projekt „Analýza a prezentace hodnot moderní architektury 60. a 70. let 20. století jako součásti národní a kulturní identity ČR“, DG16P02R007, je financován Ministerstvem kultury v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity České republiky.

